

Onafhankelijkheid van de accountant in het MKB

‘De accountant moet ook in het MKB zijn positie bepalen’

Joost Groeneveld

Onafhankelijkheid is het eindstadium van een emancipatieproces: volwassenheid is bereikt. Tot beslissen bevoegd; tot oordelen in staat; verantwoordelijk zijn voor doen en laten. Accountants moeten onafhankelijk zijn. Hun openbare functie eist dat.

ACCOUNTANTS DOEN meer dan alleen het vervullen van hun openbare functie. Zij adviseren. Advieswerk is belangrijk, boeiend en soms lucratief. Een aantal accountants specialiseert zich als adviseur en treedt niet op in de openbare functie. Dat is duidelijk. Soms adviseren zij partijen met tegengestelde belangen. In zulke gevallen mag de adviserende accountant geen 'partij' kiezen. Dat geldt niet specifiek voor de accountant maar voor de adviseur.

'Onafhankelijkheid is een principe dat geld kost. Anderzijds levert dit ook geld op.'

Ook advies

Andere accountants verrichten naast hun openbare functie ook advieswerkzaamheden. Omwille van duidelijkheid moeten de Chinese walls zichtbaar zijn. Onlangs is omwille van duidelijkheid bepaald dat niet de eigen controlecliënten kunnen worden geadviseerd. Een andere adviseur dan de eigen accountant moet de adviestaak vervullen. De accountant zou immers door collisie onbedoeld zijn onafhankelijkheid kunnen kwijtraken. En derden moeten niet hoeven te twijfelen aan de onafhankelijke accountant.

Ik herinner mij de accountant die van zijn cliënt te veel gedoogde omdat de cliënt beterschap beloofde voor volgend jaar. Het euvel betrof zwarte betalingen. Het bedrijf werd verkocht. De fiscus kwam bij de nieuwe eigenaar met een claim. De nieuwe eigenaar sprak dus de verkoopster aan, te weten de inmiddels weduwe geworden echtgenote van de – overleden – verkoper. De accountant werd in eerste instantie aangesproken door de nieuwe eigenaar en vervolgens ook door de weduwe. Als de accountant al onafhankelijk was bij de jaarrekening kon hij dat niet meer zijn bij de overname. Hij claimde dus – ondanks zijn fysieke aanwezigheid – daar niet bij betrokken te zijn geweest.

Onafhankelijkheid is een principe dat geld kost. Anderzijds levert onafhankelijkheid ook geld op. In de gevallen waar onafhankelijkheid meer oplevert dan het kost, kan in een marktgeoriënteerde economie ondernemingsgewijs een functie worden vervuld. Ondernemingsgewijze productie bergt wel het gevaar in zich dat waar onafhankelijkheid wordt beloond, zal worden beknipt op de kosten die onafhankelijkheid met zich brengt. Onafhankelijkheid dreigt dan alleen een statement te worden. Er zijn slechts enkele incidenten nodig om het statement te ontmaskeren. Ook waar onafhankelijkheid werd betracht en de kosten daarvan voor lief werden genomen, dreigt dat fundament vervolgens af te brokkelen: onafhankelijkheid is een collectief belang. Het lijkt een duidelijk leerstuk te zijn. Des te opmerkelijker is de visie van Carel Verdiesen, NOvAA-voorzitter en directeur-eigenaar van een klein MKB-accountantskantoor, zoals ik die 15 maart 2005 in *Het Financieel Dagblad* aantrof. Ik bespreek hier enkele citaten.

'De accountant moet ook in het MKB zijn positie bepalen.'

Generalist versus specialist

'De accountant in het MKB is te vergelijken met een huisarts'. Deze beeldspraak zal berusten op het feit dat de accountant zijn cliënt naar specialisten doorverwijst wanneer naar zijn eigen indruk zijn kennis en ervaring tekortschieten. In deze vergelijking gaat het om de verwijfsfunctie van de generalist naar de specialist. De accountant als adviseur zal dan een generalist zijn en in zijn openbare functie een specialist. Daar heeft een huisarts, die immers nooit als specialist optreedt, niets mee te maken. Het enige wat de analogie met de huisarts ons leert is dat ook de accountant zal moeten kiezen of hij als generalist of als specialist wil werken. Juist het verbod voor accountants om de eigen controlecliënten te adviseren heeft betrekking op de incompatibiliteit van deze beide functies binnen één relatie.

Dubbele belangen DGA

'De accountant verricht activiteiten voor de directeur-eigenaar, zoals administratie en het samenstellen van de jaarrekening'. De directeur-eigenaar (DGA) is binnen zijn persoon een dubbelfiguur die als directeur het ondernemingsbelang moet dienen en als aandeelhouder het eigen belang mag bevorderen. Deze belangen kunnen onderling strijdig zijn. Bovendien kunnen andere belanghebbers bij de onderneming een belang hebben dat strijdig is met het eigen belang van de aandeelhouder. Zelf zou ik liever vaststellen dat de accountant zijn werkzaamheden beperkt tot de administratie en de jaarrekening, en zijn werkzaamheden verricht in relatie tot de onderneming en niet in relatie tot de persoon van de DGA. De accountant moet ook in het MKB zijn positie bepalen

Mevrouw A en de heer B zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. Tot de boedel behoort een B.V. waarin een belang van 35% wordt gehouden in Werk-BV waar B directeur is. De accountant van WerkBV waardeert de aandelen van de holding op € 300 000. Daarbij ziet hij het banksaldo in de holding van € 100 000 over het hoofd. Op verzoek van A waarderen ook wij de aandelen in de holding. Wij stellen de waarde vast op € 1 500 000. De accountant gaat hier zonder tegenwerping mee akkoord.

Kernfunctie

'In het MKB weet de accountant precies wat zijn kerntaak is, het toevoegen van zekerheid aan financiële informatie'. Is het schoolmeesterachtig om onderscheid te maken tussen taak en functie? Toch is dat hier nodig omdat van kerntaak wordt gesproken. Gaat het ook om de kernfunctie? En betekent 'kern' hier dat andere taken en functies rondom deze kern staan? Ten principale moet worden beoordeeld of kerntaak en -functie zich met de perifere taken en functies verdragen. De accountant in het MKB zal niet altijd een controleopdracht hebben. Met betrekking tot de jaarrekening is het nogal eens een sa-

menstellingsopdracht. Door hier een verklaring bij te geven en daar onder zijn handtekening te zetten, voegt de accountant ook zonder controle – in de geciteerde termen – ‘zekerheid toe’. Is hij desondanks vrij om voor zijn cliënt te fungeren als ‘eerste aanspreekpunt; belangrijkste adviseur; vertrouwenspersoon’, namelijk omdat er geen controle zou zijn? De enige echte vraag is hier of de accountant in het MKB als accountant optreedt. Het antwoord is ‘ja’.

‘Waar de accountant optreedt als specialist, schakelt hij zichzelf als adviseur uit.’

Onafhankelijkheid van de DGA

‘De accountant is onafhankelijk van deze specialisten en ontvangt ook geen provisie. Alleen door deze onafhankelijke positie kan hij vertrouwenspersoon zijn. ...de accountant heeft in het MKB veel kleine klanten’. Hier wordt de financiële onafhankelijkheid van de accountant benadrukt. V ooropgesteld dat de accountant inderdaad onafhankelijk is van de adviserende specialisten kan hij voor de DGA als adviseur vertrouwenspersoon zijn. Waar hij als specialist – dus als accountant – optreedt, schakelt hij zichzelf als adviseur uit. Overigens, devoorwaarde van financiële onafhankelijkheid is wel noodzakelijk maar niet voldoende.

Onafhankelijkheid als voorwaarde

‘De handtekening van de accountant onder de jaarrekening ... heeft alleen waarde als deze in volledige onafhankelijkheid is gezet.’ Hierover zal menigen het eens zijn. Maar die onafhankelijkheid staat nu juist op gespannen voet met de vertrouwensrelatie tussen accountant en cliënt.

Een non-item?

‘Als ondernemingen groter worden schuift zijn rol (red.: de rol van de accountant) op richting controle. ... Omdat advisering hier geen grote inzet van eigen specialisten betreft, is strikte scheiding tussen controle en advies bij deze middelgrote ondernemingen niet nodig. ... De noodzaak van scheiding tussen advies en controle bestaat wel als het eigendom is losgekoppeld van de leiding van de onderneming.’ Dus bij het kleine MKB wordt niet gecontroleerd en bij het grote MKB wordt niet geadviseerd en daarom is een strikte scheiding tussen controle en advies

‘Advies en accountancy moeten ook in het MKB worden gescheiden.’

niet nodig. Als dit werkelijkheid is, zal een accountant in het MKB van een strikte scheiding tussen advies en controle geen hinder ondervinden en is dit een non-item.

De heer C en mevrouw D zijn onder huwelijkse voorwaarden gehuwd. De accountant van de onderneming adviseert op basis van fiscale overwegingen dat C en D een maatschap vormen. Na enkele jaren gaan C en D scheiden. D wordt onderbedeeld. Om te kunnen vaststellen hoe groot haar aandeel in de maatschap was, vragen wij dezelfde accountant om de jaarrekeningen uit de jaren van de maatschap. De accountant weigert de jaarrekeningen te verstrekken: ‘Wij wensen daar buiten te blijven’. Als lid van de maatschap was mevrouw wel zijn opdrachtgeefster.

Geen relativering mogelijk

Relativering is niet op haar plaats. Voor de groepen van ‘leveranciers, afnemers, personeel, Belastingdienst en kredietverleners’ gaat de door de accountant ‘toegevoegde zekerheid’ nu eenmaal niet gepaard met een vertrouwensrelatie van dezelfde accountant met de producent van diezelfde informatie. Advies en accountancy moeten ook in het MKB worden gescheiden. **An**

Drs. J.G. Groeneveld
RA RV directeur
Wingman Business
Valuators BV,
Dordrecht/
Leidschendam.

